

Nr 223.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1943 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om viss begränsning av legitimation som tandläkare, m. m., i vad avser anslag till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.

(3:e avd.)

I propositionen nr 299 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 7 och den 21 maj 1943, föreslagit riksdagen att *dels* antaga vid propositionen fogat förslag till lag om viss begränsning av legitimation som tandläkare, *dels ock* till Stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl. för budgetåret 1943/44 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor.

Propositionen har, i vad densamma avser anslagsfrågan, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskottet.

I nämnda proposition framläggas två förslag, vilka syfta till att fylla behovet av tandläkare inom folktandvården. Enligt det ena av dessa förslag skola tandläkare för vinnande av legitimation åläggas att fullgöra ett års praktiktjänst inom folktandvården. Enligt det andra förslaget skall inrättas ett antal stipendier för sådana studerande vid tandläkarinstitutet, vilka förbinda sig att under minst ett år efter vunnen slutlig legitimation tjänstgöra inom folktandvården.

Sistnämnda förslag har framlagts av *medicinalstyrelsen* i yttrande den 7 mars 1942 över ett av tandläkarinstitutets lärarråd i samråd med besparingsberedningen den 16 februari 1942 framlagt förslag till omorganisation av tandläkarinstitutet. Styrelsen förordar, att förslagsvis trettio stipendier ställas till förfogande att utdelas till studerande vid tandläkarinstitutet med visst belopp per år under högst fyra år för en och samma studerande, på villkor att vederbörande förbinder sig att efter erhållen legitimation under motsvarande antal år, som stipendiet innehafts, antaga förordnande inom folktandvården. Stipendiebeloppets storlek borde avvägas så, att det utgjorde ett effektivt ekonomiskt stöd för den studerande. Ett belopp av 1,000 kronor per år finner styrelsen vara lämpligt.

Vid remissbehandlingen har ifrågavarande förslag i princip tillstyrkts av *svenska tandläkaresällskapet*, *Sveriges tandläkareförbund*, *svenska landstingsförbundets styrelse* och *svenska stadsförbundets styrelse*. *Statskontoret* har

funnit förslaget i och för sig värt beaktande men har likväl icke ansett sig kunna förorda detsamma med hänsyn till nuvarande statsfinansiella läge. *Tandläkarinstitutets lärarråd* har icke ansett sig kunna tillstyrka stipendieförslaget i den form, vari det föreligger.

Departementschefen har anfört följande.

Därest den av mig förordade anordningen med ett obligatoriskt praktikår genomföres, skulle det akuta behovet av tandläkare inom folktandvården kunna provisoriskt till stor del fyllas. Genom anordningen torde emellertid, även om densamma skulle bliva gällande för längre tid än de nu ifrågasatta tre åren, endast en mindre del av det tandläkarbehov kunna tillgodoses, som uppkommer vid en fortsatt utbyggnad av folktandvården, vilken beräknas kräva omkring 1,000 tandläkare. Man torde nämligen, åtminstone under rådande förhållanden, få räkna med att flertalet efter vunnen slutgiltig legitimation kommer att övergå till den privata tandvården, därest icke särskilda åtgärder vidtagas. Det synes mig på den grund angeläget och lämpligt, att anordningen med ett obligatoriskt praktikår tills vidare kompletteras genom införande av ett stipendiesystem i huvudsaklig anslutning till vad medicinalstyrelsen i detta hänseende föreslagit.

Medicinalstyrelsens förslag innebär som nämnts, att ett antal stipendier, förslagsvis 30, ettvarit å 1,000 kronor, årligen skulle ställas till förfogande för att utdelas till sådana studerande vid tandläkarinstitutet, som förbunde sig att under minst ett år efter vunnen slutgiltig legitimation — alltså utöver praktikåret — tjänstgöra inom folktandvården. En och samma studerande skulle kunna komma i åtnjutande av stipendium under högst fyra år på villkor att tjänstgöringstiden inom folktandvården förlängdes i motsvarande omfattning. Det föreslagna beloppet av 1,000 kronor har medicinalstyrelsen ansett vara tillfyllest endast under förutsättning, att studiekostnaderna vid institutet väsentligt minskades; eljest föreslås en ökning av stipendiebeloppet till 2,000 kronor.

Tandläkarorganisationerna ha som sin uppfattning framhållit, att det föreslagna antalet stipendier icke kan antagas komma att bliva tillfyllest för att säkra rekryteringen till folktandvården, och förordat, att ett väsentligt större antal stipendier inrättas, åtminstone till en början. Så länge rådande konjunkturförhållanden komma att bestå, torde denna uppfattning otvivelaktigt vara riktig. Av nu anförda skäl är jag för min del benägen förorda, att antalet stipendier tills vidare bestämmes till högst 80, motsvarande $\frac{2}{3}$ av det beräknade antalet nyinskrivna elever vid tandläkarinstitutet från och med nästa läsår. Stipendium bör givetvis kunna tilldelas även andra, tredje och fjärde årets elever. Skulle antalet sökande komma att överstiga antalet stipendier, torde företräde böra givas den, som har högre betygsmeriter; vid konkurrens mellan sökande tillhörande olika årskurser torde dessutom hänsyn böra tagas till angelägenhetsgraden av det då föreliggande rekryteringsbehovet inom folktandvården.

Beträffande stipendiebeloppens storlek har vid remissbehandlingen framhållits angelägenheten av en höjning utöver 1,000 kronor. Jag vill icke bestrida, att vissa skäl tala för en dylik höjning. Å andra sidan bör, därest stipendium utgår för hela eller större delen av studietiden, det sammanlagda stipendiebeloppet vara ägnat att för flertalet studerande väsentligt underlätta studiernas bedrivande och fullföljande. Härtill kommer, att i Kungl. Maj:ts proposition (nr 214) angående tandläkarinstitutets omorganisation förordats eller förutsatts vissa åtgärder i syfte att begränsa studiekostnaderna för eleverna. Jag anser mig under sådana förhållanden böra förorda, att stipendie-

beloppen tills vidare bestämmas till 1,000 kronor för år. En sammanslagning av stipendier till en och samma elev för två eller flera år, på sätt tandläkarorganisationerna ifrågasatt, är jag för närvarande icke beredd att tillstyrka.

Det torde böra understrykas, att anordningen har försökskaraktär och att den med hänsyn till sitt speciella syfte icke kan anses prejudicerande för andra utbildningsområden. Stipendiernas syfte synes mig vidare motivera, att utdelningen omhänderhas av medicinalstyrelsen i samråd med tandläkarinstitutets lärarråd. På medicinalstyrelsen torde få ankomma att utarbeta förslag till stipendiebestämmelser och att övervaka att dessa, såvitt gäller bland annat infriandet av vederbörande stipendiaters förpliktelse att tjänstgöra i folktandvården, efterföljas.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat torde å riksstaten för nästa budgetår under femte huvudtiteln böra uppföras ett särskilt anslag, benämnt Stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl. Då det är ovisst, i vilken omfattning ifrågavarande stipendiemöjligheter komma att utnyttjas, torde anslaget tills vidare böra givas karaktären av förslagsanslag och för nästa budgetår upptagas med ett belopp av förslagsvis 50,000 kronor.

Utskottet.

Under erinran att andra lagutskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts i propositionen nr 299 framlagda förslag om åtgärder till främjande av rekryteringen av tandläkare inom folktandvården, får utskottet, med tillstyrkande av bifall till här föreliggande förslag, hemställa,

att riksdagen må till *Stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor.

Stockholm den 18 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 221.